

**NEDERLANDSE KERK
IN DUITSLAND NKID**

Beleidsplan

van de

Nederlandse Kerk in Duitsland

voor de jaren

2015-2018

**zoals vastgesteld op de vergadering van de
Algemene Kerkenraad van de
Nederlandse Kerk in Duitsland
d.d. 7 en 8 november 2014 te Wuppertal**

INLEIDING

Als Nederlandse Kerk in Duitsland (NKiD) hebben we beleid nodig. Dit beleid wordt niet door de landelijke Kerkenraad (KKR) of het moderamen daarvan opgesteld, maar vanuit de kernen ontwikkeld. Vandaar dat we ideeën en opvattingen die in de kernen leven hebben verzameld en gebundeld. We hebben hier structuur in gebracht door een vragenlijst op te stellen en deze te delen met de kernen. De vragenlijst bestond uit de volgende vragen:

- Waarom vinden we de Nederlandse Kerk belangrijk, wat zoeken we er?
- Wat voor activiteiten verwachten we en/of missen we in onze kern?
- Zijn we tevreden met de huidige behuizing?
- Zijn we tevreden met het huidige pastoraat?
- Zien we potentieel voor nieuwe leden?
- Wat hebben we financieel over voor deze kerk en wat mag de kerk kosten?
- In hoeverre zijn we bereid onszelf in te zetten en (bestuurlijke) verantwoordelijkheid op ons te nemen?

Op grond van de antwoorden die we op deze vragen ontvingen en het reeds bestaande beleidsplan (2009-2013) is ‘het Moderamen Plus’ in staat geweest om een nieuw beleidsplan (oorspronkelijk 2014-2017, uiteindelijk 2015-2018) op te stellen. In dit beleidsplan is ook de financiële situatie en prognose voor de gehele beleidsperiode opgenomen en verwerkt.

De opbouw van het beleidsplan is als volgt. In paragraaf 1 verantwoorden we het bestaan van de Nederlandse Kerk in Duitsland. In paragraaf 2 schetsen we onze roeping aan de hand van “De hartslag van het leven”, de visienota van de Generale Synode van de Protestantse Kerk in Nederlanden uit het jaar 2011. We schetsen, hoe we invulling aan die roeping geven en wat onze identiteit als Nederlandse Kerk in Duitsland uitmaakt. Kortom, we schrijven allereerst wie en wat we willen zijn. In paragraaf 3 schetsen we de structuur van onze organisatie. In paragraaf 4 worden zorgen en perspectieven geschetst en geven we een analyse van de beschikbare financiën over de komende beleidsperiode. We vatten de recente en verwachte ontwikkelingen in de respectieve kernen samen en stellen wegen naar de NKiD van morgen voor. Die wegen concretiseren we vervolgens in paragraaf 5, waar zeven concrete beleidsvoornemens worden benoemd. Doel is, dat die per 2018 zijn omgezet.

1 ALGEMENE DOELSTELLINGEN VAN DE NEDERLANDSE KERK IN DUITSLAND

Het bestaan van de NKiD spreekt niet vanzelf. Met name in Nederland zelf wordt nogal eens gevraagd, of het wel zo nodig is om er in Duitsland een Nederlandse kerk op na te houden. Welnu, het blijkt dat de meeste Nederlanders zich niet meteen thuis voelen in een plaatselijke Duitse gemeente. Daar is tijd voor nodig en sommigen maken die overstap nooit. Dat kan allerlei oorzaken hebben, hangt echter in de eerste plaats samen met onze ervaring dat de taal een essentieel onderdeel is van de geloofsbeleving. Het heeft echter ook te maken met de vorm van de kerkdienst en het kerkelijk leven in bredere zin. Integratie is daarom vaak een langdurig overgangsproces dat meestal pas in de volgende generatie(s) definitief wordt voltrokken.

Bij deze overgang naar de plaatselijke kerk vervult de NKiD vaak een brugfunctie. De NKiD stimuleert het dat zij die met ons meedoen en meelevens, ook participeren in een Duitse gemeente. Zij wil er zoveel mogelijk aan bijdragen, dat Nederlanders zich in hun nieuwe kerkelijke omgeving thuis gaan voelen en actief gaan meedoen aan het gemeentelijk leven in de plaats of regio, waar ze wonen. Voor menigeen is dat echter beter mogelijk, wanneer er ook Nederlands kerkelijk leven bestaat, waaraan ze kunnen deelnemen. Leidend daarbij is de gedachte: integratie met behoud van eigen identiteit.

Het bieden van een kerkelijk thuis in den vreemde (1.1) en het vormen van een brug naar de Duitse kerk (1.2) zijn dus de beide grote doelstellingen van de NKiD.

1.1 Een kerkelijk thuis

Taal

Een van de belangrijkste kenmerken van de Nederlandse kerkelijke gemeenten in het buitenland, of het nu om Parijs, London of Duitsland gaat, is de taal. Voertaal in de NKiD is het Nederlands. De ervaring leert dat mensen die voor kortere tijd naar Duitsland komen (bedrijfsleven, stage, studie, schippers of toeristen) soms geen tijd en soms ook niet de intentie of mogelijkheden hebben de (geloofs)taal van het gastland zodanig aan te leren dat ze er ook kerkelijk mee uit de voeten kunnen. Ook diegenen echter die langere tijd in Duitsland verblijven en zich wel prima in de Duitse taal verstaanbaar kunnen maken, vinden niet altijd even gemakkelijk de weg naar een plaatselijke gemeente.

De taal van het geloof is meer dan het aanleren van een aantal begrippen. De hele liturgie is gestoeld op taal. Er wordt gebruik gemaakt van (Bijbelse) woorden, van symbolen, (kerk)muziek, traditie en theologie – stuk voor stuk hebben die een talig aspect. Geloofsbeleving, ervaringen en gevoelens vinden hun eerste uitweg in de ‘moerstaal’. Taal is dan ook meer dan een middel waarmee je jezelf verstaanbaar kunt maken; het is eveneens een voertuig van diepste emoties. De één hecht daar meer aan dan de ander, maar het blijft een feit dat taal één van de belangrijkste pijlers van de geloofsbeleving en het doorgeven daarvan aan anderen is. In het bijzonder voor hen die ouder worden en vanwege ziekte (bijvoorbeeld dementie) en eenzaamheid de taal van het gastland vergeten, is de eigen taal en de contacten die ze meebrengt van essentieel belang. Aanpassen is niet altijd mogelijk en in zekere zin ook niet altijd gewenst.

Kerkelijk leven

Naast de vreemde taal kan het ook de andere traditie zijn, die integratie in een Duitse gemeente in de weg staat. Twee factoren spelen daarin een grote rol. In de eerste plaats is de (liturgische) vorm waarin de kerkdiensten en preken worden gehouden anders dan in Nederland en daardoor minder vertrouwd. Bovendien, en dat is waarschijnlijk nog wezenlijker, vindt men in een Duitse gemeente lang niet altijd de saamhorigheid en de betrokkenheid terug die men uit de Nederlandse situatie gewend was. De sfeer is vaak onpersoonlijker, afstandelijker en stijver dan in Nederland. Voor sommigen is dat een reden om, wanneer ze langduriger in Duitsland verblijven en daarom lid besluiten te worden van een Duitse gemeente, naar een zogenaamde Freikirche (evangelicale gemeente) over te stappen, omdat daar het vertrouwde gemeenschapsgevoel wel aanwezig is.

Bont gezelschap

Ten slotte brengt de NKiD mensen samen over kerkgrenzen, zoals die in Nederland en Duitsland bestaan, heen samen. Ze vormt een verzameling van vogels van diverse pluimage. De ervaring dat de sociale controle uit het moederland ontbreekt, als ook de luxe om een eigen kerkgenootschap te kunnen kiezen, maakt het noodzakelijk en mogelijk dat mensen met verschillende achtergronden samen een gemeente vormen en traditionele scheidslijnen vervagen. De NKiD is er in principe voor alle Nederlanders van welke (kerkelijke) kleur dan ook. Tevens leven velen mee in een plaatselijke Duitse evangelische gemeente. Omgekeerd zijn ook Duitse evangelische (en katholieke) christenen welkom in onze diensten, of het nu om (voormalige) partners van Nederlanders of Nederlandstaligen gaat of om hen die vooral geïnteresseerd zijn in de Nederlandse taal en Nederlandstalige geloofstraditie.

De verschillen in geloofsbeleving die het kerkelijk leven in de verstrooiing kenmerken (meerdere denominaties komen bijeen in één kerk) bevorderen de onderlinge verdraagzaamheid. Het besef voor het kerk-zijn op elkaar te zijn aangewezen maakt dat men in de regel behoedzaam met elkaar omgaat en open staat voor de wijze waarop de ander gelooft.

1.2 Brugfunctie: hulp bij integratie

De NKiD wil geen heimwekerk zijn die als folkloristische of traditionalistische gezelligheidsclub vasthoudt aan het oude en vertrouwde. Natuurlijk spelen deze elementen op de achtergrond een rol. De gemeenschappelijk gedeelde taal, culturele achtergrond en traditie scheppen een gevoel van vertrouwdheid en saamhorigheid. Deze elementen worden echter niet gecultiveerd met het doel een Nederlandse kerkelijke enclave in Duitsland te vormen. Integratie in de kerk van het gastland wordt gestimuleerd. Zonder handreiking betekent integratie in de praktijk echter nogal eens het afscheid van de kerk. Onder de ongeveer 120.000 Nederlanders in Duitsland zijn er velen, die zich aangesloten hebben bij een evangelische *Landeskirche*, de katholieke kerk of een *Freikirche*. Menigeen heeft daarvoor in een soort overgangsfase het contact met de NKiD nodig gehad. Voor sommigen is het belangrijk, naast hun engagement in een Duitse, plaatselijke kerk, hun geloof ook in de eigen taal en vorm te kunnen blijven beleven.

Ook als het gaat om echtparen of gezinnen van gemengde afkomst wat betreft land en/of kerkgenootschap is het belangrijk dat er een plaats is waar vragen, problemen en

eigenaardigheden, voortkomend uit kerkelijke en culturele verschillen, besproken kunnen worden. Deze brugfunctie heeft een schat aan ervaring opgeleverd in het houden van meertalige diensten.

2 ROEPING EN IDENTITEIT

Inleiding

De NKiD weet zich geroepen om Nederlanders in Duitsland, waar zij zich ook bevinden en voor zover zij dat wensen, pastoraal te verzorgen en een kerkelijk thuis te bieden. Ze is een tijdelijke plaats voor Nederlanders op doorreis naar een ander land of als tussenstation op weg naar een Duitse gemeente. Ze fungeert als welkome aanvulling voor wie tevens in een Duitse gemeente participeert en als verbindingsschakel met het christelijk geloof voor diegenen die zich om welke reden dan ook in de Duitse kerk niet thuis voelen. Op gastvrije wijze willen wij openstaan voor alle mensen die voor korte of lange tijd in Duitsland verblijven en die behoefte hebben aan kerkelijk leven in de Nederlandse taal. Een ieder die op onze weg komt en enige relatie met Nederland of de Nederlandse taal heeft, mag zich welkom weten.

De NKiD onderschrijft de visie van de synode van de PKN op het leven en werken van de kerk in haar geheel, zoals deze in het in 2005 verschenen rapport “Leren leven van de verwondering” en in de 2011 gepubliceerde visienota “De hartslag van het leven” is beschreven. Als gemeente van de PKN erkent de NKiD dat haar bestaan grondt in Gods genade en dat zij zich heilvol aangesproken weet door de drie-enige God: Vader, Zoon en Heilige Geest. De Heilige Schrift geldt voor haar als bron en norm van verkondiging en dienst binnen en buiten de kerk. Delend in de reeds aan het volk Israël van Godswegen geschonken verwachting en daarbij ten diepste aangesproken door Jezus Christus, het vleesgeworden Woord van God, strekt zij zich uit naar de komst van Zijn Koninkrijk. De NKiD belijdt, dat het Gods Geest is, die haar steeds weer troost en bemoedigt om daarheen op weg te gaan en mensen op deze weg te begeleiden. Het gaat daarbij om mensen in hun hele bestaan, met alle facetten die het menselijke leven rijk is. Daartoe behoren onlosmakelijk ook de taal en cultuur waarin mensen zijn opgegroeid. Deze beide factoren maken mensen, samen met andere invloeden, tot wie zij zijn.

Dat het menselijk geloof met taal, cultuur en traditie is vergroeid, neemt de NKiD serieus. Meer nog: zij ontleent juist aan dit inzicht haar bestaansrecht. Zij wil immers bijdragen aan het welzijn van Nederlanders in een ‘vreemd’ land door hen de mogelijkheid te bieden hun geloof in hun ‘moerstaal’ te articuleren en volgens de traditie van hun vaderland te beleven.

In de beschrijving van haar roeping knoopt de NKiD aan bij de bovengenoemde nota ‘De hartslag van het leven’. De in deze paragraaf cursief gedrukte tekst is daaruit woordelijk of naar de geest overgenomen. De in deze paragraaf gevolgde indeling (inhoud, vorm, samenleving, oecumene, communicatie) is eveneens aan deze nota ontleend.

2.1 Inhoud

In de kerk gedenken en vieren we de opstanding van Christus uit de dood. Hij die zijn leven voor ons heeft gegeven, is opgewekt uit de doden. De gekruisigde Heer geeft zich als levend brood. Met alles wat daarmee samenhangt en zoals het in de Bijbel wordt verteld, is dat waar de kerk voor staat en wat we in en als kerk met elkaar delen. Dat doen we in de eerste plaats in het geloofsgesprek rondom de Bijbel. In dat gesprek gaat het om de vraag wat wij en hoe wij geloven, hoe wij leven met God en wat dit voor de dagelijkse praktijk betekent. Het

geloofsgesprek vindt plaats als we op zondag en op andere momenten samenkomen om met elkaar de Bijbel lezen en daarover nadenken. Om de werkelijkheid te leren kennen hebben we anderen nodig. Dat geldt bij uitstek als het om de werkelijkheid van het geloof gaat: anderen, die op een andere manier lezen en luisteren, verrijken ons. Het christelijke geloof is immers niet een waarheid die elk van ons in pacht heeft. Integendeel, we hebben een kerk nodig die breed genoeg is om de waarheid telkens weer open te breken en ons zo tot de God achter alle dingen te voeren.

Ook in de NKiD vindt het geloofsgesprek met name in en rondom de zondagse kerkdienst plaats. De kerkdienst komt hieronder uitvoerig onder het opschrift ‘Vorm’ ter sprake. Naast kerkdiensten vinden in vrijwel alle kernen regelmatig gespreksavonden plaats. Het feit dat de NKiD deel uitmaakt van de PKN, maar een deel van haar leden uit andere kerkgenootschappen afkomstig is, maakt het geloofsgesprek boeiend en verrijkend en voorkomt dat we elkaar in onze eigen waarheid bevestigen.

Gespreksavonden: bezinning en reflectie

De NKiD beschouwt zichzelf als een centrum van spiritualiteit waar mensen zich bezinnen op wat God van hen vraagt en zo de waarden in hun eigen persoonlijke maar ook maatschappelijke leven op het spoor komen. Daarom hechten wij grote waarde aan de mogelijkheid tot onderling gesprek over geloof en wereld. Dit gesprek dient de verdieping van het geloof maar ook de bewustwording van ons christen-zijn in de wereld. In de meeste kernen bestaan daarom één of meerdere gesprekskringen. Deze kringen zijn eveneens een vorm van geleefde en beleefde geloofsgemeenschap. De gesprekken over geloof en wereld vinden soms ook plaats rondom de kerkdiensten, naar aanleiding van de preek.

Missie en zending

De NKiD wil de bevrijdende boodschap van het evangelie ook in de wereld uitdragen. Daarom willen wij als gemeente en gemeenteleden van de kerk van Jezus Christus, ook in onze naaste omgeving getuigenis afleggen van ons geloof. Omdat het bestaan van de NKiD veel Nederlanders hier te lande niet bekend is, proberen de kerngemeenten langs verschillende wegen de aandacht te trekken en mensen uit te nodigen om aan het gemeentelven deel te nemen en hen bij de NKiD te betrekken.

2.2 Vorm

De vorm is een uitdrukking van het wezen van het ‘kerk zijn’, als de gemeenschap van mensen die bijeen zijn in de naam van de Heer, in het geloof dat Hij zelf in hun midden is. Twee of drie zijn kennelijk al genoeg voor een kerk. Die toezegging geeft vrijheid om de kerk ‘opnieuw uit te vinden’. Nieuwe uitdagingen dwingen tot bezinning op nieuwe vormen van ‘kerk zijn’, met alle consequenties van dien. Dat geldt eveneens voor de liturgie waarin het hart van de gemeente klopt. Beslissend is en blijft dat in alle vormen van ‘kerk zijn’ en liturgie tot uitdrukking komt dat Jezus in ons midden is.

Kerkdienst

‘Hartstuk’ van het kerkelijk leven in de NKiD is de maandelijkse (op sommige plaatsen vaker, op andere minder vaak) zondagse kerkdienst. Kerk-zijn in de verstrooidheid brengt met

zich mee dat in kleine gemeentes het aantal kerkgangers over het algemeen niet hoog is. Dat heeft nadelen, met name bij het zingen, maar brengt ook voordelen met zich mee. Het besef van saamhorigheid is in de regel groot. Dat komt onder meer tijdens de viering van het Avondmaal tot uitdrukking, wanneer de hele (aanwezige) gemeente zich (in één ronde) rond de tafel verzamelt. Een relatief kleine gemeente maakt het bovendien mogelijk andere vormen van communicatie uit te proberen. Zo bestaat de kans de preek in de vorm van een werkelijk geloofsgesprek te gieten en een wellicht eenzijdige monoloog te voorkomen.

Wij willen Gods aanwezigheid vieren in de verkondiging, in liederen, gebeden en in de tekenen van doop en Avondmaal. Dat doen wij op gezette tijden tijdens onze gemeenschappelijke kerkdiensten, die het centrum van onze kerkelijke gemeenschap zijn.

Liturgie

Omdat de NKiD deel uitmaakt van de Protestantse Kerk in Nederland willen wij de Nederlandstalige kerkdiensten liturgisch vorm geven op basis van de beide Dienstboeken. Wij proberen aansluiting te houden bij de liturgische ontwikkelingen in Nederland. De liturgie vormt één geheel: prediking, liederen en gebeden zijn op elkaar betrokken. In principe wordt er in elke dienst uit Oude en Nieuwe Testament gelezen. Daarnaast is het met het oog op het priesterschap aller gelovigen voor ons belangrijk, dat naast de predikant(e) gemeenteleden als lectoren actief aan de dienst deelnemen en kernraadsleden, bij voorkeur afwisselend in de kerkdienst, als ouderling van dienst fungeren.

Verkondiging

Omdat wij geloven, dat wij leven van Gods Woord zoals dat in de Schriften wordt betuigd, staat de verkondiging daarvan centraal. Voor de Schriftlezing maken wij gebruik van zowel de vertaling van het Nederlandse Bijbelgenootschap als ook van de Nieuwe Bijbelvertaling. In de preek wordt getracht de verbinding tussen Gods Woord en ons dagelijks bestaan in de wereld, zowel theologisch als pragmatisch, aan het licht te brengen. Daarbij staat het uitdragen van de liefde van God voor de wereld en voor de mens centraal. De prediking is actueel en zit niet onherroepelijk vast aan dogma's, maar probeert ook nieuwere theologische en antropologische inzichten te verwoorden, zodat mensen van deze tijd geholpen worden hun verantwoordelijkheid in de wereld van vandaag te dragen in het vertrouwen dat God hun daarbij tegenwoordig wil zijn.

Lieder

Met onze liederen loven en prijzen wij God. Tegelijkertijd leggen wij God in de vorm van liederen onze bede voor. Als protestantse gemeente die deel uitmaakt van de PKN maken wij bij de keuze van de liederen in principe gebruik van het (nieuwe) Liedboek (Zingen en bidden in huis en kerk), maar ook andere bundels kunnen worden geraadpleegd. Aan het begin van de dienst zingen wij in de regel een psalm. Dat doen wij in het spoor van onze gereformeerd-protestantse traditie en tevens vanuit onze verbondenheid met het joodse volk en de synagoge.

Gebeden

In de gebeden leggen wij het leven van de wereld en van onszelf voor aan God. In het kyriegebed geven wij uitdrukking aan het onrecht en de angst waaronder de wereld en wijzelf gebukt gaan. In het vertrouwen op Gods nabijheid en ontferming zingen wij Hem de lof toe in het gloria. In het zondagsgebed bepalen wij als gemeente zoekend en tastend onze plaats ten

overstaan van de Heilige Schrift en vragen wij om de aanwezigheid van Gods Geest in ons midden opdat de Schriften open gaan. In het dankgebed spreken wij onze dankbaarheid uit voor Gods komst en aanwezigheid in deze wereld, voor de zegen die Hij geeft en het vertrouwen dat Hij ons schenkt om onze levensweg te kunnen gaan. In onze voorbeden leggen wij het leed in deze wereld, de zorgen in ons eigen bestaan en in dat van onze naasten voor God neer opdat Hij ons sterkt en bemoedigt dienstbaar te zijn aan het heil voor deze wereld. Het gebed des Heren, het 'Onze Vader', is bij elke kerkdienst een vast bestanddeel van de dank- en voorbede.

Doop

De dooppraktijk in de kerk baseert op de woorden in het zendingsbevel zoals dat in het Evangelie volgens Mattheüs (hoofdstuk 28, vers 16-20) wordt verwoord. Net als het Avondmaal is de bediening van de doop zichtbare verkondiging van Gods bevrijdend Woord. Wanneer tijdens de kerkdienst een menskind gedoopt wordt, wordt de dopeling, maar ook de gemeente toegezegd, dat God het leven van mensen 'bejaht'. Dit 'ja' van God blijft geldig, ook dan wanneer een mens zich schuldig maakt en doodlopende wegen inslaat. De doop, die mensen in de gemeente van Jezus Christus inlijft, wordt bediend aan kinderen en volwassenen die een binding met de gemeente hebben of wensen aan te gaan. Zij vindt in principe plaats binnen een zondagse eredienst, die gebaseerd is op de orde van dienst uit het Dienstboek.

Geloofsbelijdenis

De kerkdienst als centrum van de geloofsbeleving is bij uitstek de plaats, waar de belijdenis van het geloof thuis hoort. In de geloofsbelijdenis brengen wij als gemeenschap onder woorden, wat ons ten diepste draagt en met elkaar verbindt. De woorden van de Apostolische Geloofsbelijdenis en de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel verbinden ons met elkaar en met de Kerk van alle talen en tijden. Naast de oude symbolen kunnen ook moderne bewerkingen daarvan een plaats in de kerkdienst krijgen, net als de Thesen van Barmen of andere hedendaags geformuleerde belijdenissen van het geloof. In sommige kernen wordt de geloofsbelijdenis in principe tijdens elke kerkdienst, na de verkondiging, uitgesproken. In andere kernen wordt het geloof daarentegen slechts in verband met doop en Avondmaal of rondom Pinksteren en de laatste zondag van het kerkelijk jaar beleden. De kernen bieden hun leden de mogelijkheid in het openbaar hun geloof te belijden en willen hen daarin ook stimuleren.

Avondmaal

Wanneer Jezus aan de vooravond van zijn gevangenne en kruisiging met zijn discipelen voor de laatste keer het Pesachmaal houdt, roept hij zijn discipelen en volgelingen ertoe op om tot zijn gedachtenis keer op keer brood en beker met elkaar te delen. Daarom wordt in alle kerngemeenten minstens één of twee keer per jaar een dienst van Schrift en Tafel gevierd. De viering van de Maaltijd des Heren brengt ons te binnen, hoe Jezus Gods liefde onder ons en voor ons geleefd heeft. Het wijst ons erop, hoezeer dit juist in zijn lijden en sterven zichtbaar is geworden. Met dit gedenken is tegelijkertijd het uitzicht op de toekomst van het Koninkrijk van God verbonden, waarop wij in het delen van brood en beker al vooruitlopen. Delen wij tijdens de Maaltijd des Heren samen in de dood en opstanding van Jezus Christus en in de verwachting van zijn komst, zo delen wij als tafelgenoten, ook in de gemeenschap met elkaar. De deelname aan het Avondmaal is in de NKiD niet gekoppeld aan het afleggen van de

openbare geloofsbelijdenis, maar gebaseerd op de woorden van Jezus zelf, die allen die moe en beladen zijn, tot zich roept en tevens de wil uitspreekt dat de kinderen tot hem komen.

2.3 Samenleving

De beste bijdrage van de kerk aan de wijdere samenleving is de kerk zelf, als dé plaats om te leren wat echt samenleven is. God doet aan politiek door een samenleving te scheppen van verzoening tussen mensen, van liefde en dienstbaarheid. Een samenleving waarin mensen de soms moeilijke les leren elkaar te aanvaarden als gelijkwaardige leden van het ene lichaam. De verzoening in de gemeente zoekt naar verzoening in de samenleving.

Omzien naar elkaar begint bij de broeders en zusters met wie we samenleven. Maar de grens ligt niet bij de eigen gemeenschap. Overal in de samenleving komen we hen tegen in wie wij Jezus herkennen. Een taak voor diakenen is om de gemeente te stimuleren om dat te doen waar de kerk van huis uit goed in is: zorg voor de medemens, in welke vorm dan ook.

De kerk is oefenplaats voor een leven als volgelingen van Jezus. In de navolging van Jezus ontdekken we het goede leven, in verbondenheid met God en met elkaar. Het goede leven van Gods koninkrijk wordt zichtbaar in de manier waarop we omgaan met de schepping, met ouderen, vreemdelingen, met menselijk leven aan het begin en het einde van het bestaan, kortom: hoe we de kwetsbaarheid en eindigheid van het leven serieus nemen.

De NKiD wil een zorgzame gemeenschap zijn, waarin aandacht bestaat voor elkaar en waar mensen zich geborgen mogen weten. De onderlinge verbondenheid wordt vooral in en rondom de kerkdiensten ervaren. Na de dienst wordt er – bij wijze van spreken als derde sacrament – uitvoerig koffie gedronken. Dat biedt de gelegenheid lief en leed te delen en de onderlinge banden aan te halen en te versterken.

Pastoraat

Als zorgzame gemeenschap zien wij naar elkaar om en staan we elkaar in moeilijke levensfasen bij. Die pastorale zorg ligt vooral in handen van de predikant(e) of pastoraal werker en vindt plaats in persoonlijke gesprekken, in het bijzonder door middel van (huis)bezoeken. Deze pastorale zorg is gericht op alle Nederlanders in Duitsland die daar een beroep op doen of van wie op andere wijze bekend wordt dat zij daar behoefte aan hebben. Bijzondere aandacht bestaat voor degenen die door ouderdom aan mobiliteit hebben verloren. Doel van het pastoraat is in de eerste plaats dat mensen zich in en met hun levenssituatie serieus genomen en begrepen weten. In de tweede plaats wil het pastoraat ertoe bijdragen dat mensen in het licht van de Schriften met hun bijzondere nood leren omgaan, dat wil zeggen: in staat worden gesteld om hun situatie te veranderen of deze zonder verbittering te aanvaarden. Naast de predikant(e) kunnen ook kernraadsleden of andere gemeenteleden de zorg voor hun broeders en zusters in nood waarnemen.

Diaconaat

Een zorgzame gemeente trekt zich het lot aan van mensen, die financiële en materiële nood kennen. De NKiD wil met financiële en materiële steun voor hen opkomen. Daarbij kan het gaan om leningen tot een bepaalde hoogte of om beperkte giften. Aangezien binnen de NKiD daarvoor maar weinig middelen ter beschikking staan zal deze hulp slechts een zeer korte overgangperiode kunnen beslaan. Mensen in financiële en materiële nood zal de weg

gewezen moeten worden naar sociale hulp binnen de overheidssfeer. Zij kunnen daarin voor zover dat nodig, mogelijk en wenselijk is, worden begeleid.

De diaconale opdracht strekt zich uit tot buiten de grenzen van de eigen kerk. De NKiD weet zich medeverantwoordelijk voor het materiële welzijn van onze medemensen in onze woonplaats, in ons land en in heel de wereld. Daarom ondersteunen wij voor zover wij dat kunnen plaatselijke, landelijke of wereldwijde initiatieven, die in deze behoefte voorzien. In de wijken Oost en West wordt dat gestalte gegeven door de zogenoemde 'doelcollecte' die meestal in het herfst- en winterseizoen plaatsvindt. In de wijken Zuid en Noord vindt dat plaats via een verdeelsleutel. Tien procent van elke collecte wordt aan een goed doel besteed.

Daarnaast bestaat de diaconale opdracht ook daarin, dat gemeenteleden bewust worden gemaakt van en geïnformeerd worden over actuele situaties van onrecht en armoede in de eigen woonplaats, in Duitsland en in heel de wereld. Dat gebeurt o.a. bij mededelingen m.b.t. de collectes tijdens de kerkdiensten, in de bespreking van bepaalde thema's in de gesprekskringen of ook via het kerkblad van de NKiD, 'Schakel-Kontakt'.

2.4 Oecumene

De Protestantse Kerk is deel van het wereldwijde lichaam van Christus en wil zich als zodanig openstellen voor gemeenschappen van Migrantenkerken die uit christenen met diverse etnische achtergronden, met vaak veel samenhang en veel geloofsvuur, bestaan. De Protestantse Kerk wil kerk zijn met andere kerken, in het bijzonder voor kerken van het protestantse erf. Mensen binden zich niet meer aan een landelijk kerkverband maar zoeken een plaatselijke gemeente die bij hen past. Dat betekent dat kerkmuren niet langer verhinderen elkaar te herkennen als broeders en zusters van de Heer en samen te werken. De Protestantse Kerk wil van harte een oecumenische kerk zijn. Zij wil het geloofsgesprek stimuleren tussen kerken, landelijk en plaatselijk. Dat kan alleen op basis van een wederzijds zoeken en erkennen van wat ons bindt in het ene lichaam van Christus dat niet verdeeld kan zijn.

De NKiD verstaat zich niet als eiland binnen het kerkelijk landschap in Duitsland, maar staat bewust open voor en zoekt het oecumenisch contact met gelovigen in het gastland, zowel met de plaatselijke Duitse gemeenten die de kernen gastvrijheid bieden als met de *Landeskirchen* en de EKD als overkoepelend orgaan. Veel kernen viert jaarlijks een Duits-Nederlandse kerkdienst om aan de oecumenische verbondenheid gestalte te geven. Behalve deze bilaterale contacten zijn veel kernen lid van een plaatselijke ACK en/of van een Internationaal Konvent (IK). De Nederlandse predikanten spelen daarin vaak een vooraanstaande rol en de kernen nemen indien mogelijk deel aan de activiteiten die van de ACK of het IK uitgaan.

2.5 Communicatie

Kerkblad

Het kerkblad 'Schakel-Kontakt', dat vijf keer per jaar verschijnt, is gericht op heel de NKiD. De redactie is in handen van gemeenteleden uit de verschillende Wijken. Schakel vervult in meerdere opzichten elementaire functies m.b.t. het leven en de leden van de gemeente.

In de eerste plaats worden de gemeenteleden daarin geïnformeerd over het binnen heel de NKiD en haar verschillende wijken en kerngemeenten plaatsvindende gemeenteleven. Kerkdiensten en activiteiten als gesprekskringen, kerkenraadsvergaderingen of vieringen van nationale feest- of gedenkdagen worden in Schakel aangekondigd en verslagen. De gemeenteleden worden in het kerkblad uitgenodigd om aan de kerkdiensten en genoemde activiteiten deel te nemen.

In de tweede plaats vindt door middel van meditatieve en inhoudelijke bijdragen in het kerkblad ook verkondiging plaats. Dat biedt de mogelijkheid juist die mensen, die niet in staat of willens zijn de kerkdiensten te bezoeken, met het Woord te bereiken. Op die wijze voorziet het gemeenteblad ook in de behoefte aan bezinning en reflectie op theologische en maatschappelijke thema's uit Nederland of Duitsland, die aan de orde gesteld worden.

Ten slotte heeft het kerkblad een pastorale functie. Onder de rubrieken van de verschillende kerngemeenten is er aandacht voor het wel en wee van de gemeenteleden persoonlijk. Zowel bij geboorten, verjaardagen en jubilea, als ook in geval van ziekte of overlijden wordt aan gemeenteleden aandacht geschonken.

Website

De website van de NKiD, te vinden onder het adres www.nederlandse-kerk.de, heeft een vergelijkbare functie als Schakel-Kontakt, met dien verstande, dat de site plaats biedt voor actuele berichten en er – sterker dan Schakel-Kontakt – op gericht is om een eerste kennismaking met de NKiD mogelijk te maken. Daartoe stellen onder meer de predikanten zich op de website voor, biedt de site een overzicht van de diensten en andere activiteiten van de NkiD en geeft ze informatie over mogelijkheden tot participatie (donaties, lidmaatschap, betrokkenheid, contact) in de NKiD.

3 ORGANISATIE EN STRUCTUUR

De Nederlandse Kerk in Duitsland

Sinds de hereniging van de protestantse kerken in de Protestantse Kerk in Nederland maakt de NKiD hier deel van uit. De Nederlandse Kerk in Duitsland (NKiD) behoort tot de classis Arnhem. Haar officiële naam luidt: Protestantse Gemeente te Duisburg-Ruhrort. Ze treedt echter naar buiten als Nederlandse Kerk in Duitsland (NKiD). De beide bovengenoemde namen geven aan, waar we staan: in de protestantse, met name calvinistische traditie, met een onmiskenbaar Nederlandse achtergrond, maar wel geïnvolveerd in de Duitse context.

De NKiD kent een meer dan honderdjarige geschiedenis en telt momenteel ongeveer 3000 leden. Voor hun pastorale verzorging staan op dit moment 2,3 fte aan predikantsplaatsen en 0,4 fte voor een kerkelijk werker ter beschikking. Vanwege de geografische uitgestrektheid van het gebied bestaat de NKiD uit vier wijken: Noord, Oost, Zuid, West. De wijken bestaan uit meerdere kernen, d.w.z. regionale gemeenten, die elk een eigen, centraal gelegen plaats en (kerkelijke) ruimte voor hun kerkelijk leven hebben. De kern wordt meestal genoemd naar de plaats waar de activiteiten – in het bijzonder de diensten – zich concentreren. De vier wijken van de NKiD bestaan in totaal uit 13 kernen, waar gemiddeld één dienst per maand wordt gehouden. De wijk West bestaat uit de wijkgemeenten: Duisburg en Düsseldorf, die elk een zelfstandige rechtspersoon zijn (Verein) en de kernen Köln/Bonn en Münster/Hamm. De wijk Zuid bestaat uit de kernen Frankfurt, München, Stuttgart en Karlsruhe. De wijk Noord bestaat uit de kernen Hamburg, Schwei en Balje. De wijk Oost omvat ten slotte de kernen Berlijn en Bellin.

Kernen

De kernen bepalen hun beleid grotendeels zelf. Iedere kerngemeente kiest een eigen kernraad, die uit minimaal drie leden plus de (wijk)predikant en/of een pastoraal of kerkelijk werker bestaat. De kernraad vergadert regelmatig, minstens echter eenmaal per jaar bij elkaar. De kernen zijn in een wijk(gemeente) tot een pastorale eenheid gebundeld. Een (en eventueel twee) keer per jaar ontmoeten de afgevaardigden van de kerngemeenten elkaar in dat verband voor een kernenoverleg (KROV). Per kern neemt in principe een afgevaardigde met stemrecht aan deze vergadering deelnemen. De kernen vaardigen bovendien maximaal één kernraadslid naar de Kerkenraadsvergadering (KKR) af, die twee keer per jaar bijeenkomt. In de KKR wordt het beleid van de kernen zoveel mogelijk op elkaar afgestemd en wordt het landelijk beleid vastgelegd.

Ambtsdragers

Om als protestantse gemeente een gemeenschap van geloof, zorg en hoop te kunnen zijn, hebben wij mensen nodig die in dienst van de gemeente staan. Daarom beroepen en kiezen wij naast ‘professionele’ predikanten en/of kerkelijke werkers mensen uit de gemeente, die ‘vrijwillig’ verantwoording aanvaarden voor het leven in de gemeente. Terwijl binnen de PKN de gemeenteleden, die geroepen en bereid zijn in de kerk van de Heer dienst te doen, hetzij als ouderling hetzij als diaken bevestigd worden, spreekt men binnen de NKiD vanwege haar bijzondere situatie van ‘kernraadsleden’. De kernraadsleden dragen o.a. de verantwoording voor het goede verloop van de kerkdiensten. Dit kan tot uitdrukking worden

gebracht in de handdruk aan het begin van de dienst en in het spreken van het ‘consistoriegebed’ voorafgaande aan de dienst. Kernraadsleden verrichten daarnaast ‘kosterdiensten’ rondom de kerkdiensten en dragen zorg voor de collecte. Met de kernraadsleden wordt het werk in de kern besproken en voorbereid. Zij vormen het klankbord voor de predikant. Ook hebben zij vertegenwoordigende taken, zoals deelname aan de KKR, de KROV en eventueel de locale ACK of IK. Als kernraadsleden als afgevaardigden naar de KKR of de KROV optreden, worden zij als ambstdragers (ouderling of diaken) beschouwd.

Predikanten/kerkelijk werkers

De rechtspositie van predikanten is opgesteld en vastgelegd in het document “Rechtspositie van de predikanten van de Nederlandse Kerk in Duitsland”, dat door de Delegiertenversammlung van de Verein zur Förderung der Protestantse Gemeinde te Duisburg/Ruhrort e.V en de Algemene Kerkenraadsvergadering op 7 en 8 november 2014 is goedgekeurd. Kerkordelijk vallen de predikanten voor hun doen en laten onder de Kerkorde van de PKN, met uitzondering van de in het document “Rechtspositie van de predikanten van de Nederlandse Kerk in Duitsland” genoemde ordonnanties. Voor het arbeidscontract (en de financiële regelingen) gelden de Nederlandse regelingen niet. Predikanten vallen zijn als werknemer via hun arbeidscontract in dienst van de Verein die als rechtspersoon namens de NKiD optreedt. Jaarlijks leggen de pastores in een “Jahresbericht” verantwoording af over de door hen verrichte activiteiten.

Financiële middelen

De NKiD wordt financieel ondersteund door de Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) met een vaste jaarlijkse bijdrage (“Festbetrag”) in de hoogte van 186.000 euro, die – naar het zich laat aanzien – over de gehele beleidsperiode gelijk zal blijven. Deze steun is tot stand gekomen op grond van het grote aantal inschrijvingen van mensen met de Nederlandse nationaliteit in de registers van de diverse Evangelische Landeskirchen, op grond waarvan zij automatisch ‘Kirchensteuer’ betalen.

Verder wordt het werk van de NKiD gefinancierd met vrijwillige bijdragen. Deze eigen bijdragen of “Spenden” bedragen ongeveer 50.000 euro per jaar. In de meeste plaatsen kunnen wij gebruik maken van kerkelijke ruimtes die ons door de plaatselijke gemeenten, veelal gratis, worden aangeboden.

4 TOEKOMST

Het belang van de aanwezigheid van Nederlandse Kerk in Duitsland (NKiD) wordt door de positieve antwoorden op de NKiD-enquête nog eens nadrukkelijk onderstreept. De NKiD voorziet in een belangrijke behoefte met haar Nederlandstalige kerkdiensten en pastoraat. Ook de kerkelijke activiteiten en de behuizing van de kerkdiensten, veelal gratis of voor weinig geld ter beschikking gesteld door de lokale kerken, stemt tot volle tevredenheid. Over het verleende pastoraat en de pastorale zorg is men buitengewoon te spreken.

Zorgen over het aantal leden

Desalniettemin bestaan er ook zorgen.

Ten eerste wordt er nauwelijks potentieel voor nieuwe leden gezien. De enige kernen waar mogelijk nog potentieel voor nieuwe leden is, zijn Berlijn en Bellin. Voor deze beide kernen zou dit wel een extra inspanning met zich meebrengen om meer bekendheid aan de NKiD ter plaatse te geven. Overigens geldt de aanbeveling om meer bekendheid aan de NKiD te geven ook voor alle andere kernen. De vernieuwde NKiD-website en nieuwe flyers zijn daartoe een stap. Daarnaast is het vermelden van kerkdiensten of extra publiciteit in de lokale media een mogelijkheid.

Een andere zorg is dat in veel kernen de vergrijzing toe- en dus op termijn het aantal leden afneemt.

Als laatste zorg geven de kernen aan dat het moeilijk is om adequate en enthousiaste leden te vinden die bestuurlijke verantwoordelijkheid op zich willen nemen. Dat heeft als gevolg dat veel bestuursleden lang aanblijven.

Financiën

De beperkte beschikbare financiën leggen een druk op het kerkelijk leven en die gaat in de toekomst mogelijk een nog belangrijker rol spelen. Op dit moment zijn we met de beschikbare financiële middelen (het 'Festbetrag' van de EKD en de binnenkomende 'Spenden') in staat de NKiD draaiend en bloeiend te houden. Door (wettelijke) loonrondes ten behoeve van het salaris van de predikanten en de toepassing van inflatiecorrecties kan het tekort op de begroting van ca. 10.000 euro in 2014 oplopen tot meer dan 40.000 euro in 2018. Derhalve dienen er om het oplopende tekort tegen te gaan wel maatregelen getroffen te worden.

Mogelijke oplossingen aan de inkomstzijde (inkomstenverhoging)

De inspanningen en ervaringen in de afgelopen periode met het fundraisingprojecten, is dat die wel kleinere inkomsten opleveren, maar het komende tekort niet kunnen oplossen.

Een andere mogelijkheid is om te kijken of het bedrag aan 'Spenden' kan worden verhoogd. Enerzijds kan meer transparantie over de financiële situatie van de NKiD en de mogelijk komende tekorten daartoe bijdragen. Die informatie kan via een (jaarlijks) overzicht in 'Schakel-Kontakt' worden verbreid. Anderzijds kan bij de PKN informatie worden aangevraagd over de vrijwillige bijdrages die in Nederland worden gevraagd en over de jaarlijkse actie 'Kerkebalans'. Naar aanleiding van de gewonnen informatie zou de communicatie kunnen worden aangepast.

Ten slotte is het aan te bevelen om het gesprek met de financiële vertegenwoordigers van de

EKD aan te gaan met als doel het ‘Festbetrag’ van de EKD te verhogen. De volgende argumenten kunnen daarin een rol spelen: loonrondes, inflatiecorrectie en groeiende inkomsten van de ‘Kirchensteuer’ in Duitsland.

Een andere mogelijkheid is om in overleg met de EKD zogenaamde (extra) projecten te creëren en die apart te laten financieren. Projectfinanciering vanuit de EKD bestaat, maar de vraag is wel wat de EKD precies onder “projecten” verstaat. De vervolgstap is dan om te zorgen voor een goede invulling en realisatie van deze projecten. Te denken zou kunnen zijn aan teambuilding, gemeentereizen en verlengde KKR-vergaderingen met overnachting.

Om de bijdrage vanuit de EKD minstens op peil te houden is het van het grootste belang om de overeenkomsten tussen de contractpartijen (Vereine, PKN, EKD en NKiD) op het gebied van de financiering, alsmede de daarin geboden verslaglegging zorgvuldig na te komen. Dit legt een belangrijke verantwoordelijkheid bij het CvK, het moderamen en de Delegates van de Verein.

Mogelijke oplossingen aan de uitgavenzijde (bezuinigingen)

Als na de voorgaande stappen blijkt dat de inkomsten niet kunnen worden verhoogd, moet worden bekeken of er op de uitgaven kan worden bespaard. Dat is in het recente verleden al ingrijpend gebeurd o.a. door het terugbrengen van twee predikantsplaatsen van 1,0 fte naar 0,9 fte, het terugbrengen van het aantal vergaderingen en het aantal deelnemers, vastgelegd in het nieuwe huishoudelijk reglement van 2011 en tenslotte het terugbrengen van het aantal uitgaven van het ‘Schakel-Kontakt’ van zes naar vijf per jaar. In november 2014 is bovendien besloten de NKiD-structuren opnieuw te reorganiseren. Het resultaat daarvan is een plattere structuur, waarbij het niveau van bijvoorbeeld de wijken verdwenen is en de AK, nu Kerkenraad of KKR geheten, in kleinere samenstelling vergadert. Deze afslanking levert vanaf 2015 minder vergaderingen (en deelnemers) op en dus minder bijkomende kosten op.

Oplossingen om verder te bezuinigen zijn:

- Een verdere reductie van het aantal uitgaven van Schakel-Kontakt naar vier maal per jaar
- Reducties van het aantal predikantsplaatsen. Dit is niet wenselijk, maar uiteindelijk misschien wel noodzakelijk.
- Het wijzigen van kernen in preekplaatsen (minder pastorale zorg) of het samenvoegen dan wel opheffen van kernen. Samenvoegen heeft gezien de geografische spreiding nauwelijks zin, omdat nu per kern al grote reisafstanden moeten worden afgelegd. Het opheffen van kernen heeft wel rechtstreeks invloed op de te verdelen predikantsplaatsen.
- Onderzoeken in hoeverre samenwerking met de Duitse (Evangelische) Kerken mogelijk is en of een deel van de predikantsplaats(en) door deze kerken kan worden gefinancierd.

5 BELEIDSVOORNEMENS VOOR DE PERIODE 2015-2018

Voor het beleid in de komende vier jaar heeft de NKiD zichzelf zeven min of meer meetbare (en hopelijk ook haalbare) doelstellingen gesteld.

I De NKiD wil zichtbaarder worden voor haar doelgroep, Nederlanders in Duitsland, onder andere via het internet.

De NKiD heeft en houdt een actuele en goed verzorgde website. Daarbuiten is ze ook op Facebook en eventuele andere platforms (Instagram, XING, LinkedIn) met actuele informatie in de vorm van groepen aanwezig. Voor grotere kernen kan een eigen groep worden aangemaakt. Mogelijk maakt de NKiD ook gebruik van de door de PKN aangeboden KerkApp. Zover mogelijk wordt er in elke kern een gemeentelid gevonden, die de site en groepen bijhoudt. Een vaste communicatiecommissie van twee of drie leden uit de KERKENRAAD (KKR) zorgt voor de coördinatie.

II De NKiD wil ook op landelijk niveau regelmatig geloofsgesprekken voeren.

KKR-vergaderingen worden jaarlijks als een tweedaagse gehouden. De vrijdagavond is daarbij (vrijwel) uitsluitend bedoeld voor het voeren van een geloofsgesprek. De predikanten van de verschillende wijken dragen zorg voor een jaarlijks weekend met een inhoudelijk zwaartepunt. Daarvoor worden gemeenteleden uit heel Duitsland uitgenodigd.

III De NKiD wil het kerkelijk leven zo min mogelijk belasten met bovenplaatselijke opgaven.

In de periode tot 2018 vindt per jaar één KKR-vergadering plaats, waarbij er één vertegenwoordiger van elke kernen is. Bovenplaatselijke mandaten worden vermeden. Het moderamen en het CvK komen twee en bij hoge uitzondering drie keer per jaar bijeen in een deels gecombineerde vergadering. Kernenoeverleg vindt eens per jaar of – bij gebleken behoefte – twee keer per jaar plaats. In de regel is er één vertegenwoordiger per kern.

IV De NKiD wil haar inkomsten uit giften op het niveau van 2011 terugbrengen en waar mogelijk verder verhogen.

Een vaste fundraisingcommissie, bestaande uit twee KKR-leden, coördineert de fundraisingacties in de kernen en doet daartoe voorstellen. Deze commissie ondersteunt het College van Kerkrentmeesters en is ook actief bij een jaarlijkse giftenactie, die naar het model van de Nederlandse actie Kerkbalans zal worden vormgegeven. Het moderamen en het CvK zetten zich er tegelijkertijd voor in, dat de bijdrage van de EKD op peil blijft.

V De NKiD wil goed voor haar personeel en haar vrijwilligers zorgen.

Voor nieuwe pastores wordt voorafgaand aan de sollicitatieprocedure altijd een werkplan en een gedegen profiel opgesteld. Dit gebeurt in samenspraak tussen moderamen, CvK en de betrokken kernen. Vanwege de beperkte mogelijkheden van begeleiding beroept de NKiD in beginsel geen beginnende predikanten meer.

Predikanten hebben de mogelijkheid eens per jaar een dag onderling te overleggen. Wanneer daar behoefte aan bestaat, kunnen zij bovendien, bijvoorbeeld voorafgaande aan de KKR, een dagdeel interviseren, na een aanvraag bij het CvK eventueel ook begeleid. Vrijwilligers

kunnen bij het CvK een aanvraag doen om van het cursusaanbod van de PKN of een Landeskirche gebruik te maken.

Tussen vrijwilligers en predikanten bestaat er een onderlinge sfeer van bemoediging en vertrouwen.

VI De NKiD wil onderzoeken, of ze ook in Saksen, Saksen-Anhalt en Thüringen kerkelijk leven kan organiseren.

Het moderamen zoekt naar geschikte partners voor de inventarisatie van potentiële leden in het zuiden van Oost-Duitsland. Bij gebleken interesse, na een onderzoekje in 2015, kan worden overwogen diensten of gesprekskringen in centrale plaatsen in Midden-Duitsland en Saksen op te zetten. Dat mag evenwel niet ten koste gaan van de pastorale capaciteit voor Bellin en Berlijn. Als het onderzoek in een andere richting wijst, wordt na 2015 afgezien van verdere pogingen om gemeentelijk leven in het zuiden van Oost-Duitsland te organiseren.

VII De NKiD wil een kerk zijn voor ouders en hun kinderen.

Nog belangrijker dan voor de eerste generatie is voor kinderen en jongeren de brugfunctie van de NKiD. Als zij zich nog niet voorbereiden op de Konfirmation, komen kinderen en jongeren echter met hun ouders mee naar de zondagse eredienst.

De NKiD wil ook voor hen een goed thuis zijn. Daarom wordt er tijdens de kerkdienst aandacht aan hen besteed. Dat kan in de dienst door de predikant gebeuren, maar ook als een, door gemeenteleden geleide, kindernevendienst vorm krijgen. Gemeenteleden kunnen een beroep doen op predikanten voor de theologische en praktische invulling van kindernevendiensten. Op verzoek is er via de predikanten materiaal voor kindernevendiensten verkrijgbaar.

Daarnaast verzorgt een jeugdcommissie een kinderpagina in Schakel-Kontakt. Een jaarlijks te organiseren ontmoetingsweekend wordt zo ingericht, dat ook ouders met kinderen eraan kunnen deelnemen. De NKiD biedt bovendien in samenwerking met andere kerken regelmatig een jeugdweekend aan, gericht op tieners uit alle kernen.